

Слободан Б. НОВОКМЕТ*
Институт за српски језик САНУ
Београд

Оригинални научни рад
Примљен: 19. 12. 2022.
Прихваћен: 22. 2. 2023.

НЕОЛОГИЗМИ БИРАНИ ЗА РЕЧ ГОДИНЕ НА ЕНГЛЕСКОМ ГОВОРНОМ ПОДРУЧЈУ И ЊИХОВА ПРЕДСТАВЉЕНОСТ У СРПСКОМ ЛЕКСИЧКОМ СИСТЕМУ**

Избори за реч године, поготово на енглеском говорном подручју, временом све више привлаче пажњу лингвиста, лексикографа, али и медија. Иако нису темељени строго на лингвистичким критеријумима, ови избори показују одређене језичке, културолошке, политичке, па и економске трендове у развоју друштва, што потврђују и примери као што су: *вакс*, *локдаун*, *постистина*, *брегзит*, *бинџовање* и сл. Циљ нашег рада је да испитамо какав је положај неологизама који су у последњих десет година проглашавани за реч године од стране угледних речника енглеског језика данас у српском лексичком систему, њихов статус у речницима нових речи и речницима англицизама, односно да утврдимо за које од њих можемо рећи да су постале активан део домаћег лексичког фонда, а које су се повукле на маргину.

Кључне речи: реч године, неологизам, лексички систем, позајмљенице, англицизми, речник.

1. Предмет и циљ рада

1.1. Предмет рада је да испитамо какав је положај у српском лексичком систему неологизама који су у последњих десет година проглашавани за реч године од стране угледних речника енглеског језика какви су *Оксфордски речник*, *Речник Меријам-Вебстер* и *Колинсов речник*, као и *Америчког дијалекатског друштва*. Циљ рада је да утврдимо за које од тих речи можемо тврдити да су постале активан део домаћег лексичког фонда, а које су се

* slobodan.novokmet@isj.sanu.ac.rs

** Овај рад финансирало је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије према Уговору број 451-03-68/2022-14 који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ.

повукле на маргину и свеле на околиналну употребу.¹ С те стране, занимаће нас њихов лексикографски статус у речницима нових речи и речницима англицизама (док ћемо одређене контексте употребе потврдити изворима као што су онлајн портали, друштвене мреже, корпусне базе *SketchEngine*, *srWAC*, као и специјално за овај тип истраживања формиран корпус *Kovid*²). Ово истраживање требало би, између осталог, да нам покаже и колико је српски лексички систем подложен утицају ових популарних избора и колико се у њему огледа утисак глобализације језичких токова, чега су избор за реч године индикативни показатељи.³

2. Уводна разматрања

2.1. Избор за реч године традиција је која све више привлачи пажњу лингвиста,⁴ лексикографа, али и медија, упућујући из године у годину на одређене језичке, културолошке, социолошке, политичке и економске трендове у развоју језика, али и друштва. Речи које „побеђују” на овим изборима често су неологизми⁵ (као нпр. *постистина*, *фејкњуз*, *селфи*, *вејповати*, *бинцовање*, *брегзит*) који се путем медија, друштвених мрежа и сл., убрзано шире у лексичке системе других језика, при чему указују и на неке тенденције у развоју и словенских језика, као што су нпр. интернационализација лексике или брисање граница међу стилovima у корист разговорног (Драгићевић 2016: 5). Такође, упућују на све уобичајеније позајмљивање лексике из ен-

¹ Ралф Кијс тврди да речи које су специфично везане за тренутак и контекст врло брзо губе на актуелности. Као примере наводи управо речи које су биране за реч године на енглеском језику, на пример *Y2K* (реч 1999. године Америчког дијалекатског друштва), *Plutoed* (2006), *subprime* (2007) или *осциру* (2011). По његовим речима, из употребе најпре ишчезавају управо оне речи које су инспирисане насловима у вестима (Кијс 2021: 183).

² Корпус је израђен на платформи *SketchEngine* (за потребе пројекта Јавни дискурс у Републици Србији) и садржи 950.462 речи, омогућујући проверу фреквенције нових речи и израза, али и појединих конкурентних појава.

³ „Takvih je riječi mnogo više u zadnjim desetljećima ovoga stoljeća nego što ih je bilo ranije zahvaljujući upravo nevjerovatnoj brzini kretanja informacija i podataka na zaista globalnoj razini. Riječi za nove pojmove koje se pojave primjerice u Americi, veoma brzo prodiru i u druge jezike zajedno sa samim pojmom” (Мухвић Димановски 1998: 496).

⁴ Интересовање лингвиста потврђено је видео-конференцијом о конкурсима и сајтовима за нове речи (у организацији часописа „Новоречје”), одржаној 21. 11. 2022. године, у оквиру које су потврђене тенденције оживљавања оваквих конкурса на хрватском, словеначком (*Slovenska beseda leta*) и пољском језику (*Młodzieżowe Słowo Roku*) и разматрани могући критеријуми за њихов избор. У последње време радови као што су онај Т. Мартсева (English „words of the year” as a reflection of major social trends), излаган на конференцији „Језик, књижевност, моћ” 6. маја 2022. г. у Нишу и С. Новокмета (Реч године (вакс) у српском јавном дискурсу), излаган 17. јуна 2022. г. на конференцији *Петнадесети славистични четенија* у Софији, показују пораст интересовања за различите лингвистичке аспекте сагледавања утицаја ових избора.

⁵ Под неологизмима у овом раду сматрамо „sve one riječi koje su potrebne da bi se imenovali novi pojmovi koji skoro svakodnevno naviru iz stranih i domaćih izvora” (Мухвић Димановски 1998: 497), дакле оне стране речи које пристижу са новим појмовима, и које Т. Прћић назива „уезеним неологизмима” (Прћић 2005: 124).

глеског језика, и активирање различитих типова творбе, као што је слагање, уз честу игру речи.

2.2. Ова акција први пут је покренута у Немачкој под називом *Wort des Jahres* 1971. године као годишња публикација *Gesellschaft für deutsche Sprache* (Асоцијације немачког језика). На енглеском говорном подручју, одакле је овај тренд добио највећу медијску, али друштвену експонираност, реч године је прво бирало *Америчко дијалекатско друштво* (енгл. *The American Dialect Society*), и то путем гласања независних лингвиста од 1990. године. Временом су махом познати издавачи речника енглеског језика, као што су Речник *Меријам-Вебстер* (од 2003), *Оксфордски речник* (од 2004), *Колинсов речник* (од 2013), *Кембрички речник* (од 2015), започели и медијски популаризовали своје изборе за реч године. Дефинишући реч године као „најважнију реч у јавној сфери током текуће године” или „реч која је обележила текућу годину, која одражава *етос* текуће године”,⁶ колектив *Оксфордског речника енглеског језика* реч године обично бира мерењем фреквентности употребе одређене речи у референтном корпусу, док се ти избори могу спроводити и путем анкета, жирирања стручног жирија или анализе онлајн претраге одређене речи у дигиталној речничкој бази.

2.3. У овом раду задржаћемо се на избору за реч године у енглеском језику⁷ за последњих десет година познатих издавача речника енглеског језика (*Oxford University Press*, *Collins English Dictionary*, *Merriam-Webster*), као и *Америчког дијалекатског друштва*. Да бисмо стекли увид у то које речи ће бити предмет нашег рада, представимо изборе за реч године ова четири колектива за последњих десет година, закључно са 2021. годином:

	<i>Оксфордски речник</i>	<i>Речник Меријам-Вебстер</i>	<i>Колинсов речник</i>	<i>Америчко дијалекатско друштво</i>
2011	<i>squeezed middle</i> ⁸	прагматично		<i>occure</i> ⁹
2012	<i>omnishambles</i> ¹⁰ / ГИФ	социјализам и капитализам		хаштег/хештег
2013	селфи	наука	<i>geek</i> (штребер)	<i>because</i>

⁶ <https://www.smithsonianmag.com/smart-news/goblin-mode-selected-as-oxfords-2022-word-of-the-year-180981245> (приступљено 11. 12. 2022)

⁷ У Србији тренутно ниједна институција не организује званичан конкурс овог типа.

⁸ „Степњена средина” или средња класа – израз је који се односи на негативне трендове у условима живота тзв. средње класе.

⁹ Глагол или именица инспирисани тзв. *Occure* покретом 2011. године.

¹⁰ Сливеница од латинског префикса *omni-* (све) и речи *shambles*, која означава ситуацију тоталног нереда.

2014	вејп	култура	фотобомба / фотобомбинг	#blacklivesmatter
2015	емоци који означава прекомерно смејање	суфикс <i>-изам</i>	бинцовање	они (небинарна заменица)
2016	постистина	надреално	брегзит	<i>dumpster fire</i> ¹¹
2017	<i>youthquake</i> (младотрес) ¹²	феминизам	фејкњуз	фејкњуз
2018	токсично	правда	<i>single-use</i> ¹³	<i>tender age shelter</i> ¹⁴
2019	<i>climate emergency</i> (климатска криза)	они (<i>they</i>)	<i>climate strike</i> (климатски протест)	заменице ¹⁵
2020	није изабрана	пандемија	локдаун	ковид
2021	вакс	вакцина	<i>NFT</i>	<i>insurrection</i> ¹⁶

2.4. Ако из ових примера изоставимо појмове као што су емоцији, речи из општег лексичког фонда (као што су: *правда*, *култура* и сл.) или речи и синтагме за појмове који су у вези са одређеним друштвеним или политичким ситуацијама са одјеком доминантно у англоамеричком друштву, остају нам следећи неологизми као предмет нашег рада: *селфи*, *вејп*, *постистина*, *вакс*, *локдаун*, *фејкњуз*, *бинцовање*, *фотобомба/фотобомбинг* и *хештег/хаштег* (*хаштаг/хештаг*).

¹¹ „Пожар у контејнеру” – односи се на хаотичну или катастрофалну ситуацију.

¹² Сливеница од речи *youth* и *quake*, аналогно речи *earthquake* (земљотрес). У нашим медијима преведана је као *младотрес*. Односи се на видљиве промене у друштву узроковане утицајем млађе генерације.

¹³ Односи се на оно што је предвиђено да се користи само једанпут.

¹⁴ Еуфемизам за установе у којима се задржавају деца оних који траже политички азил.

¹⁵ Односи се на правилну употребу одговарајућих заменица за особе које се не декларишу по бинарном родном стандарду.

¹⁶ Појам који се односи на нападе на Капитол 6. јануара 2021. године након резултата председничких избора у Америци.

3. Анализа примера

3.1. Иако је изабрана за реч 2021. године од стране колектива Оксфордског речника,¹⁷ реч *вакс* је већ присутна и у лексикографском систему¹⁸ српског језика. На енглеском језику *vax* је колоквијална реч настала као скраћеница од речи *vaccine*, *vaccination* први пут још 80-их година 20. века, и може да се односи на вакцину и вакцинацију, или на глагол – *to vaccinate* (вакцинисати (се)). У српском језику није лексикализована, тј. користи се као творбени елемент/корен (творбена морфема) других лексема, било да су исте творене на српском језичком простору (*антиваксерски*, *ваксеризам*) или су позајмљене из англистичких извора (*антивакс*, *трансвакс*); што јој даје статус „несамосталног” творбеног форманта, али са именичким значењем (вакцина). Лексеме у чијем је саставу најчешће налазимо карактеришу се као део публицистичког, чак и неформалног, колоквијалног језичког стила (Новокмет 2023). Да су лексеме са елементом *вакс* (*вакс-*) нове у српском језику, показује и чињеница да *Велики речник страних речи и израза* (2006) не садржи ниједну одредницу са овом компонентом. С друге стране, *Српски речник новијих англицизама* (2021) садржи чак девет одредница са овом компонентом: *ваксер*, *ваксерка*, *ваксерница*, *антиваксер*, *антиваксерка*, *антиваксерница*, *ваксерски*, *антивакс* и *антиваксерски*.

3.1.1. Осим ових лексема, у *Грађи за речник нових речи* (2019–), али и корпусу *Ковид* и различитим онлајн изворима налазимо и следеће примере: *ваксеризам*, *антиваксеризам*, *антиваксерство*, *антиваксерај*, *ваксовати*, *провакс*, *проваксер*, *проваксерка*, *проваксерски* и *трансваксер*. Погледаћемо како су неки од тих примера дефинисани у поменутој *Грађи*:

лексема	Дефиниција из <i>Грађе за речник нових речи</i> (2019–)
антивакс (антивекс)	<i>који, која, које се односи на [...] схватање, као и покрет и његове присталице које се залажу за ово схватање, да су вакцине против заразних болести опасне јер могу да изазову веома озбиљне болести, поготово код деце, због чега вакцинисање не сме да буде обавезно</i> (Ђорђевић и др. 2020: 90).
антиваксер (антивексер)	<i>особа која подржава антиваксерство [...] особа мушког рода која подржава антиваксерство.</i> (И.: 90).

¹⁷ Како су током 2021. године почели масовни извештаји о новим вакцинама које су се развијале и пласирале јавности, тим *Оксфордског речника* уочио је значајан пораст у коришћењу речи које се односе на вакцинацију, од чега је посебан и нагли скок у фреквенцији употребе доживела употреба речи *вакс* (енгл. *vax*). (Oxford Languages' Word of the Year 2021, *Vax: A report on the language of vaccines*, доступно на: <https://pages.oup.com/ol/word-of-the-year-2021>)

¹⁸ „Neologizmi najčešće prolaze tzv. predrječničku fazu, tj. stadij u kojemu još nisu do te mjere prihvaćeni da bi se uvrstili u rječnik. Rječnici osim toga i vrlo različito postupaju s neologizmima. S jedne strane na rječnike se gleda kao na čuvare jezičnoga standarda, s druge pak strane od njih se očekuje da budu suvremeni, da bilježe nove riječi” (Мухвић Димановски 1998: 497)

антиваксерка/антиваксерница (антиваксерка/антиваксерница)	<i>особа женског рода која подржава антиваксерство [...] (И.: 91).</i>
антиваксерски (антиваксерски)	<i>који, која, које се односи на антиваксерство, антиваксерере и антиваксерке [...] (И.: 92).</i>
антиваксерство (антиваксерство)	<i>схватање да су вакцине против заразних болести опасне јер могу да изазову веома озбиљне болести, поготово код деце, због чега вакцинасање не сме да буде обавезно; покрет [...] (И.: 93).</i>
ваксер	<i>особа која сматра да је вакцинасање безбедно и ефикасно, која је присталица обавезног вакцинасања против одређених заразних болести; особа мушког рода [...] (И.: 134).</i>
ваксерка	<i>особа женског рода која сматра да је вакцинасање безбедно и ефикасно, која је присталица обавезног вакцинасања против одређених заразних болести (И.: 134).</i>
ваксерски	<i>који, која, које се односи на ваксерере и ваксерке [...] (И.: 134).</i>
проваксер	<i>особа која сматра да је вакцинасање безбедно и ефикасно, која је присталица обавезног вакцинасања против одређених заразних болести; особа мушког рода [...] (И.: 159).</i>
проваксерка	<i>особа женског рода која сматра да је вакцинасање безбедно и ефикасно, која је присталица обавезног вакцинасања против одређених заразних болести (И.: 159).</i>
проваксерски	<i>који, која, које се односи на проваксерере, проваксерке [...] (И.: 160).</i>

Иако је већина ових лексема у корпусима присутна околино, углавном у разговорном стилу пренетом у текстове интернет коментара, постова и сл., ипак показатељ су да је елемент *вакс* (*вакс-*) на путу трајне интеграције у српски лексички али и творбени систем.¹⁹

3.2. Лексикографски статус осталих лексема које смо издвојили у овом истраживању проверићемо у двама изворима где, с обзиром на њихову актуелност, можемо очекивати да су забележени. То су *Српски речник новијих ан-*

¹⁹ Више о неким од ових примера и томе где се употребљавају у српском језику в. Новокмет 2023.

глицизама (скр. СРНА), и већ поменута *Грађа за речник нових речи* (2019–),²⁰ која се редовно објављује у часопису „Новоречје” као пројекат Одсека за савремени српски језик Института за српски језик САНУ.

Лексема	Дефиниција	
	<i>Грађа за речник нових речи</i> (2019–)	СРНА (2021)
селфи	<i>фотографија на којој је особа фотографисала саму себе или себе с другим особама, обично мобилним телефоном или дигиталном камером и коју најчешће поставља на друштвене мреже</i> (Ђорђевић и др. 2020: 160)	<i>autoportret neke osobe, same ili u društvu, snimljen mobilnim telefonom ili digitalnim foto-aparatom</i> (СРНА 2021: 496)
фотобомбинг/ фотобомба	<i>неочекивано појављивање у кадру људи, животиња или предмета за време нечијег фотографисања, случајно или с циљем да се направи шала, а да фотографисана особа тога није свесна</i> (И. 2022: 168)	<i>fotografija čiju je kompoziciju pokvarila neočekivana pojava, često u šali, nekog ili nečeg drugog u kadru u trenutku snimanja</i> (СРНА 2021: 214)
вејп	<i>електронски уређај у облику цигарете, који производи пару и служи за пушење/ користити вејп, пушити електронску цигарету</i> (Оташевић 2019а: 20)	<i>metalna cevčica s baterijom, nalik na cigaretu, koja se koristi za udisanje pare s nikotinom</i> (СРНА 2021: 623)
постистина	/	/
локдаун	/	<i>opšte ograničenje kretanja i aktivnosti u nekoj zajednici, osim za one čije su usluge neophodne za život ljudi, kao mera predostrožnosti, naročito u doba neke epidemije</i> (СРНА 2021: 349) ²¹

²⁰ *Грађа за речник нових речи* доноси неологизме који су се у српском језику појавили у последњих двадесетак година [...] Семантичке дефиниције су лексикографске а не енциклопедијске и садрже само ону количину енциклопедијских информација која је неопходна за успешну семантичку идентификацију одредничке речи или синтагме (Оташевић 2019а: 13).

²¹ Са синонимима као што су: *опште закључавање, опште затварање, затварање, закључавање*.

фејкњуз	/	<i>dezinformacije ili izmišljotine koje se namerno šire putem medija ili društvenih mreža s ciljem obmanjivanja ili uznjivanja javnosti; = lažne vesti (СРНА 2021: 194)</i>
бинц/бинцво- чинг/бинцовање	<i>гледање више епизода неке телевизијске серије у низу (Оташевић 2019а: 16–18)</i>	<i>gledanje više epizoda neke televizijske serije jedne za drugom, naročito putem digitalnog streaminga ili DVD-a (СРНА 2021: 88)²²</i>
хештег/хештаг/ хаштег/хаштаг	<i>реч или израз, уз могућност укључивања и бројева и симбола, на чијем почетку стоји знак # (хаи, тараба), који омогућава да се пронађу и претраже све поруке о истој теми на друштвеним мрежама (Ђорђевић и др.: 2020: 174).</i>	<i>jedna ili više reči kojima pret-hodi znak #, tj. taraba, da bi se na društvenim mrežama, posebno Tviteru (Twitter), izdvojile poruke o određenoj temi (СРНА 2021: 254)</i>

3.3.1. Илустративно би било издвојити и деривациона гнезда²³ која су забележена у овим изворима, а у чијем извођењу учествују ове лексеме као мотивне компоненте. То би нам могло приказати деривациони потенцијал са којим у српском језику ови неологизми тренутно располажу. Тако за одредницу *селфи* бележимо и синоним *селфаћ* (СРНА), им. *селфијаш* (Грађа за РНР); глаголе *селфовати се* (СРНА) и гл. им. *селфовање* (СРНА), одн. глагол *селфијати се* (Грађа за РНР); *фотобомбинг* је одредница која означава радњу (Грађа за РНР, СРНА), док је резултат радње – *фотобомба* (СРНА), са синонимом *фотобомб* (СРНА), а ту је и им. *фотобомбер* и *фотобомберка* (Грађа за РНР, СРНА); лексичка компонента *бинц*- (осим гл. им. *бинцовање* и гл. *бинцовати*) учествује у творби следећих лексема: *бинцовочер* (Грађа за РНР), *бинцовочинг* (Грађа за РНР), *бинцер* (Грађа за РНР, СРНА) и *бинцерка* (Грађа за РНР, СРНА), прид. и прил. *бинцерски* (Грађа за РНР); *хештег/хаштег/хаштаг/хеиштаг* дају гл. им. *хаштеговање/хештеговање* (Грађа за РНР) и гл. *хаштаговати/хештеговати* (Грађа за РНР). Поред примера *вејн/вејновати/вејновање/вејнинг* налазимо и примере за *вејнера, вејнерку*, као и придев *вејнерски*.²⁴

3.3.2. Већина ових неологизама (са изузетком *постистине*) могла би се сматрати неологизмима-позајмљеницама, са већим или мањим степеном

²² Са синонимом *маратонско гледање*.

²³ Позајмљенице које су дуже у српском језику и које се учесталије користе почињу да граде деривациона гнезда у српском језику (исп. нпр. *твитовати, ретвитовати, твитнути, твитераи*) (Драгићевић 2020: 110).

²⁴ Оташевић 2019б: 10.

адаптираности у српском језику, где би *фотобомба* била пример више а *фотобомбинг/фотобомб* делимичне или нулте адаптације. Лексикографски статуси лексема као што су *селфи* и *бинцовање* више се не могу проблематизовати – већ их бележе и речници стандардног српског језика (*селфи* је унета у друго издање РСЈ 2018. године),²⁵ опште су распрострањене у различитим функционално-стилским контекстима и творбено су активне, што значи да добијамо и нове појмове као што је *селфиманија* и сл.

3.3.3. *Локдаун* је лексема која је постала широко распрострањена позајмленица из енглеског језика појавом епидемије ковида-19, поготово у новинарском стилу, где поред општег оганичења кретања становништва означава и прекид рада владиних служби. Поред речника СРНА, бележи је и *Речник појмова из периода епидемије ковида*²⁶ са дефиницијом 'увођење карантина да би се повећала сигурност'.

3.3.4. О речи *фотобомбинг* писала је још 2018. Р. Драгићевић,²⁷ закључивши да такве лексичке појаве, осим што уносе у језик одређене примере „антикултуре”, заправо у језику јесу и примери морфолошки и фонолошки неадаптираних енглеских речи, које се ни не могу сматрати англицизмима већ енглеским речима у српском.²⁸ Иако је у оба речника забележена и у значењу радње и самог резултата радње, реч *фотобомбинг*, односно *фотобомба* није пристуна у прегледаном корпусу у великом броју, што значи да она ни у једној форми, вероватно због поменуте неадаптираности, није сасвим заживела у језику.

3.3.5. Лексема *постистина*, изабрана за реч 2016. године од стране колектива *Оксфордског речника* (као придев, најчешће у синтагми *post-truth politics*), одговара у српском језику дефиницији калка по којој је у питању више или мање верна репродукција страног модела инвентаром из језика примаоца (Турк 1997: 85). Она је резултат тзв. структурног превођења, које се примењује на изведене, сложене или фразне речи, подразумевајући „doslovno prevođenje elemenata reči u L₁ odgovarajućim elementima iz L₂” (Прћић 2005: 179). С те стране, јасно је што није забележена у речнику СРНА, иако можемо очекивати њену убрзану семантичку експликацију у неком од речника нових речи, с обзиром на то да се усталила у медијском али

²⁵ Од нове лексике највише је, нажалост, оне стране, пре свега из енглеског језика (типа *дрон*, *селфи*). И заиста, у друго издање овог речника уведене су лексеме *дрон*, *селфи*, *таблет*, из чега се види да речник не може бити лишен неологизама. Ипак, *дрон* и *селфи* су данас широко распрострањене речи и немају исти статус као, на пример, *инстаграмција* или *интернетлија* (Драгићевић 2020: 112, према Напоменама из *Једнотомника* 2018, ур. М. Николић).

²⁶ *Речник појмова из периода епидемије ковида* доноси речи и изразе који су врло брзо са лексичке периферије продрле у језик медија и свакодневни говор, као и нове творенице њима мотивисане, које још увек немају довољно учесталу употребу да би им се прецизно могао одредити статус (<http://www.isj.sanu.ac.rs/recnik-pojmova-iz-perioda-kovida/>).

²⁷ „Реч фото-бомбинг, на пример, пре две-три године појавила се као реч године, а потом врло брзо и у српском језику. Она означава појаву када неко прави селфи [...] али се неко појави и поквари га. То показује да живимо у нарцисоидном свету где је јако важно правити сопствене фотографије, па је страшно ако вам неко поквари ту самопромоцију”, <https://www.politika.rs/scc/clanak/415054/Foto-bombing-srpskog-jezika> приступљено 14. 12. 2022.

²⁸ <https://www.politika.rs/scc/clanak/415054/Foto-bombing-srpskog-jezika> приступљено 14. 12. 2022.

и језику стручне јавности која се бави политиком, медијима, социологијом и др. Могли бисмо је дефинисати као 'ситуацију (околности) у којој јавно мњење радије прихвата аргумент који одговара његовом емотивном стању а не објективним чињеницама' и припадала би ограниченом корпусу именица које се у српском лексикону воде као деривати са префиксом *пост-*, као што су нпр.: *постдипломац*, *постмодерна*, *постмодернизам*, *постмодерниста* и др. (РСЈ 2011). С њом у вези је и англицизам који је у српски језик ушао у исто време и у вези са сличним догађајима на политичкој и медијској сцени – *фејкњуз*, који у јавном дискурсу успешно замењује преводни еквивалент 'лажне вести'.

3.3.6. Као реч године 2014. *Оксфордског речника* – појам *вејп* може у српском језику бити именица и непроменљиви придев (нпр. *вејп продавалице*, *вејп уређаји* и сл.), док се у корпусима може наћи и реч *вејпинг*, такође и као именица и као непр. придев (*вејпинг уређај*), као и гл. *вејповати* и гл. им *вејповање*. Ипак, утисак је да се у корпусима ти примери не јављају онолико често колико би било очекивано, и да углавном доминирају у текстовима који се тематски баве вејповањем, док се као конкурентни појављују и бројни синоними као што су: *парење*, *електронска цигарета*, *е-цигарета*, *е-циг* и сл. (в. Оташевић 2019б: 21).

3.3.7. Реч *хештаг/хаштаг* везује се за популаризацију друштвених мрежа, поготово *Твитера*, а *Оксфордски речник енглеског језика* укључио је ову реч у своју базу 2010. године.²⁹ Њену пуну интеграцију у српски лексикон отежава чињеница да је углавном везана за употребу на друштвеним мрежама; да постоји недоумица у вези са транскрипцијом (*хаштег/хештег/хаштаг/хештаг*) и да има врло конкурентан синоним у речи *тараба*.

4. Закључак

4.1. Посматрајући корпус речи бираних за речи године у последњих десет година на енглеском језику, јасно је да су се неке од њих већ усталиле у српском лексичком систему и да их већ бележе не само специјални него и речници стандардног српског језика. О речима као што су *селфи* и *бинцовати* већ се мора размишљати као о потпуно адаптираним и прихваћеним позајмљеницама из енглеског језика, чији предложени синоними (*себић/својко*, *серијско/маратонско гледање* и сл.) нису активно заживели. Речи творене уз помоћ елемента *вакс* (као што су *антиваксер*, *ваксер*, *ваксерски* и сл.) активно су присутне у анализираним речницима и корпусима, али њихову фреквенцију у активној употреби свакако интензификује ситуација са епидемијом, што можемо рећи и за реч *локдаун*, које ће несумњиво, променом епидемијских прилика, нестајати из дискурса. Одређене речи као што су *вејп*

²⁹ Погрешно се понекад искључиво везује за назив знака # (премда се може користити као његов синоним), иако, заправо треба да се односи на целу реч или израз на чијем почетку стоји знак # који се на енглеском зове *number sign* или *хеи*.

и *фотобомбинг* још увек се налазе у фази евалуације и користе се у врло специфичним и ограниченим тематским оквирима, док су *фејкњуз* и *хештег*, иако везани за друштвено-политички, одн. дискурс друштвених мрежа, једни од ретких примера који су развили и активне преводне синониме ('лажне вести' и 'тараба'). Ово нам говори да се у српском језику свакако уочавају и на њега утичу глобални механизми ширења одређених идеја и концепата који се актуализују изборима за речи године, али да се српска лингвокултура некима од тих избора активно и одупире.

ИЗВОРИ

- <https://www.smithsonianmag.com/smart-news/goblin-mode-selected-as-oxfords-2022-word-of-the-year-180981245>
[https://drustvosj.fil.bg.ac.rs/2022/03/21/izabrane-najlepse-reci-srpskog-jezika/Oxford Languages' Word of the Year 2021, Vax: A report on the language of vaccines](https://drustvosj.fil.bg.ac.rs/2022/03/21/izabrane-najlepse-reci-srpskog-jezika/Oxford%20Languages%20Word%20of%20the%20Year%202021,%20Vax:%20A%20report%20on%20the%20language%20of%20vaccines), <https://pages.oup.com/ol/word-of-the-year-2021>
<http://www.isj.sanu.ac.rs/recnik-pojmova-iz-perioda-kovida/>
<https://www.politika.rs/scc/clanak/415054/Foto-bombing-srpskog-jezika>

ЛИТЕРАТУРА

- Драгићевић 2016:** Р. Драгићевић, О речима године и лексичком планирању српског језика, у: С. Танасић (ур.), *Зборник Института за српски језик САНУ. 3, Српски језик и актуелна питања језичког планирања*, Београд: Институт за српски језик САНУ, 137–145.
- Драгићевић 2020:** Р. Драгићевић, О неологизмима у српском језику из угла припреме корпуса за израду вишетомног Речника савременог српског језика Матице српске, *Јужнословенски филолог*, LXXVI (1), 107–121.
- Ђорђевић и др. 2020:** В. Ђорђевић, М. Николић, Ђ. Оташевић, Грађа за речник нових речи (3), *Новоречје*, Година II, број 3, 85–163.
- Ђорђевић и др. 2022:** В. Ђорђевић, М. Николић, Ђ. Оташевић, Грађа за речник нових речи (6), *Новоречје*, Година IV, број 6, 167–182.
- Кијс 2021:** R. Keyes, *The hidden history of coined words*, Oxford University press.
- Клајн/Шипка 2006:** И. Клајн, М. Шипка, *Велики речник страних речи и израза*, Нови Сад: Прометеј.
- Мухвић Димановски 2005:** V. Muhvić-Dimanovski, *Neologizmi – problem teorije i primjene*, Zagreb: Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilista u Zagrebu.
- Новокмет 2023:** С. Новокмет, Реч године (вакс) у српском јавном дискурсу, *Петнадесети славистични четенија*, Софија: „Св. Климент Охридски” (у штампи)

- Оташевић 2019а:** Ђ. Оташевић, Грађа за речник нових речи (1), *Новоречје*, Година I, број 1, 13–25.
- Оташевић 2019б:** Семантичке дефиниције нових фемининума, *Новоречје*, Година I, број 1, 9–10.
- Прћић 2005:** Т. Прћић, *Engleski u srpskom*, Novi Sad: Zmaj.
- РСЈ 2018:** *Речник српскога језика* (редиговао и уредио Мирослав Николић), Нови Сад: Матица српска.
- СРНА 2021:** Т. Прћић, Ј. Дражић, М. Милић и сар., *Српски речник новијих англицизама* (прво, електронско издање), Нови Сад: Филозофски факултет.
- Турк 1997:** М. Turk, Jezički kalk – tipologija i nazivlje, *Fluminensia*, god. 9, 1–2, Rijeka, 85–104.

Slobodan Novokmet

NEOLOGISMS SELECTED FOR THE WORD OF THE YEAR IN ENGLISH LANGUAGE
AND THEIR REPRESENTATION IN THE SERBIAN LEXICAL SYSTEM

Summary

Elections for the word of the year, especially in the English-speaking world, increasingly attract the attention of linguists, lexicographers, and the media. Although they are not based strictly on linguistic criteria, these elections show specific linguistic, cultural, political, and even economic trends in the development of society, which can be confirmed by examples such: vaks, lokdaun, postistina, breg-zit, bindžovanje, etc. Our paper aims to examine the position of neologisms that have been declared the word of the year in the last ten years by reputable dictionaries of the English language today in the Serbian lexical system, their status in dictionaries of new words and dictionaries of anglicisms, that is, to determine which of them we can say that they have become an active part of the domestic lexical fund, and which have receded to the margins.

Key words: word of the year, neologism, lexical system, loanwords, anglicisms, dictionary.